

S i r o t a.

Spisala Márica.

Lepa mesečna noč meseca novembra. Morje je mirno, da se komaj sliši pluskanje njegovih valčkov ob skaloviti breg. Mesec se ogleduje v gladkem površji, in zdí se, kakor bi bil zazibal ribiče in čolne, raztresene tu in tam, v sladek sèn. Na bregu ob cesti je hišica sama, tiha, zaprta, sezidana v takó čarobnem kraju; videti je, da je z malim senčnatim vrtom zgrajena samó zató, da se tu sanja najslajši sèn ljubezni.

Zadnje štirih oken se odprè polagoma, oprezno, in v njem se prikaže deklica. Lase ima razpletene, barve so morda kostanjeve, morda plave, ali v mesečini so sreberni. Nasloni se ob trdo staro blazino in strmí v lepo noč . . .

Prav danes je dve leti, odkar je v tej puščavi, kamor jo je privedel oče iz samostana. Prej ni mogel, ker sam ni utegnil, drugega pa ni bilo nikogar, da bi jo bil nadziral. Kolikokrat je sanjala med pustimi štirimi zidovi o tej hišici z morjem in vrtom ter si želela in kopernela po nji! Sedaj pa, kakó se je že naveličala pozimi in poleti te lepote, ki jo dela tožnejšo prav zató, ker je prelepa in ker uživa to lepoto takó sama! Mesto tam je daleč, dolgo uro z vozom, in sedaj, ko nimajo več vozá, čepeti mora tu vedno sama s svojimi mislimi . . .

»Oh, nesrečni papá!« vzklikne deklica nehoté, »koliko si vender zakrivil s slepo ljubeznijo do mene!« —

Pravijo, da so vsi umetniki taki: Trosijo in uživajo brezskrbno, ne da bi mislili na bodočnost svojo in svojih ljudij.

Kakó je bilo nekdam tu veselo, osobito ob nedeljah! Tedaj je bila deklica sicer še otrok, a dobro se spominja, kakó dolga vrsta vóz je čakala izletnikov, ki so prišli na posete. Kakovi kriki in smehi! Gospodicine, prijateljice njenih sestrá, lepe, mlade, v slikovitih svetlih oblekah so čebljale in pele; mladi možjé so jim pomagali; stari so resno razpravljali o umetnosti vseh národov, otroci pa so skakali ob bregu. Kakó so zanje trepetale matere, ko so bežali daleč tja v gozd. Matere? Njene ni že davno! — Polagoma je izginil drug za drugim. Dve sestri sta se poročili in skoro potem umrli, za njima je šla mati, za njo pa še drugi štirje, drug za drugim, da je ostala naposled sama

pri očetu! Še so kdaj prihajali na lahkih vozéh in brzih konjih k očetu, ali ta ni bil več vesel. Roke so se mu tresle zjutraj in zvečer, in le sredi dneva je mogel držati paleta in čopič takó mirno kakor nekdanj. Ali videti je bilo, kakor da so mu izginile iz duše vse ideje, katere je uprizarjal nekdanj takó čudovito lepo. Naposled je zaprl umetniško delavnico, iz katere je izšlo toliko slavnih del, poslal njo, dvanajstletno deklè v samostan in se preselil v mesto. Prijatelji so izginili, v mestu si je nakopal navzlic svoji ljubeznivosti in angeljski dobroti mnogo sovražnikov. Slikarji, ki so vedeli za njega prejšnjo slavo in njegove slike po svetovnih izložbah, bali so se ga — bil je strog kritik — ter napovedali vojsko njemu in vsakemu njegovemu delu. Čudo ni; dandanes se je izprevrgla umetnost v rokodelstvo, saj se ne ceni malo ali nič, in umetnika, dasi je povsod na prvem mestu, potiskajo v kot . . .

Deklici zatrepeče šibko teló; glava se ji skloni na okno, lasjé ji obsujejo blede obraz. Naposled dvigne glavo, da se ji lasjé spusté zopet nazaj, in premišlja dalje in dalje . . . Ko bi bil vsaj oče imel srečnejšo idejo, ko bi jo bil dal v take šole, da bi dobila naposled diplomó! Tedaj bi je ne mučila bodočnost in misel, da mora živeti ob njega trudu, ko bi mu že vender lahko pomagala. »Vzgojiti jo hočem za dom!« dejal je. Za dom — nesrečna misel! Govoriti res zná nekaj jezikov, poje in igrá kakor marsikatera učiteljica, ali kaj ji pomaga to, ko ne vé svojega znanja oddati drugim ljudém, in če bi znala, ko nima izpričevala, da zná!

Za dom! — Pripraviti malo oskromnega obeda, krpiti, šivati in to, dokler je oče živ, toda potem? Za kakov dom potem? Vsi ti očetje so takó zaljubljeni v svoje hčere, da mislijo, če zaostanejo vse druge, vsaj njih hčere bodo imele svoj dom, bogat, morda celó grofovski dom, najsi jim niso prihranili tisočakov . . . Kakó so po tolikih izkušnjah venderle preprosti!

In sanjala je, reči mora, da je sanjala v samostanu, ko si je živo domišljijo še bolj razvnela z raznim čitanjem.

Slikala si je svoj prvi ples s takimi pripravami in z isto svečanostjo, kakor se je pripravljala nanj Nataša v »Vojni in miru«; rožno svilnata obleka, pokrita z belim krépom, stari véliki voz, drdrajoč po gladki poti proti mestu; začudení vzkliki ob nje vstopu, skoro potem zaročena — in poročena — — dà, vse to si je domišljala med samostanskimi zidovi, kamor ji ni došla novica o bedi očetovi. In ko se ji je v sladkem sanjarjenji odkril »on«, bílo ji je srce hitreje in dnevi so ji potekali brže in veseleje. In potem? Prišel je oče star in bolan . . .

Ko jo je opomnil, da mora domov, da ima že osemnajst let, tedaj se ga je oklenila ter zajokala od zadovoljnosti in veselja. Umel je njen jok drugače in jo tolažil, da mora biti takó, ker ne more drugače. Prišla je zopet v to hišico srečnih spominov, ali kakó je bilo vse izpremenjeno! Najlepšega pohištva ni bilo več, po sobah vse tiho, v delavnici mnogo pričetih slik, a nobena dovršena, vrt zanemarjen, gozd prodan . . . In vendar še ni vedela za vso nesrečo, še je tekala po stopnicah pojoč, še gojila cvetice in skrbela za očeta in dom! Le ko je nekega dne rekla očetu, da je treba denarja za drva, oglje, kavo, sladkor, in ko jo je pogledal takó, da nikoli ne zabi ónega pogleda, le tedaj ji je bilo vse očito. Sedaj že sluti, da tudi hiša ni več očetova, in ne vé, kaj bode ž njim, kaj ž njo. Odití od njega, poiskati si služka, da pomore njemu in sebi? Ostaviti ga starega, bolnega, brez pomoči, ali iti ž njim v mesto ter za negotov zaslužek plačevati še stanovanje? . . .

Deklica se vzdrami. Mračno pogleda proti jasnemu nebu ter zajóče. Mesec pa plava tam gôri in sveti bedni deklici takó kakor srečnim zaljublencem, ki mislijo, da je ustvarjen samó zanje! . . .

II.

Pozno v noč se je zaprlo okno. Uboga Ida! . . .

V tisti zimi, ko je prišla iz samostana, šla je res na prvi ples s hčerjo obogatelega trgovca, ki je prihajal že nekaj let v njih hišo na letovišče. Kakšne priprave, kakó ji je bilo srcé, ko je popravljala preprosto obleko! Koliko sanj pred tem plesom, ki jo je takó prevaril! Njena tovarišica, debeluhasta, neumna, a dobra deklica zabuhlega obraza, majhnih neznatnih očij, velikega nosú in visokega, gladkega čela: ta je oddajala nji, lepi, izobraženi, a ubožni slikarjevi hčeri, plesalcev, ki so ji bili odveč. Tega ne pozabi nikdar! Zaman se je tolažila, da je bil to ples samih trgovcev na »drobno« in na »debelo«, ki ne poznajo drugega nego denar; zaman si je dejala, da je bila neznana — besede, katere je čula tu in tam ónega večera, šumé ji še vedno po ušesih. Kakor bi bil nje oče mazač in bi ne bil dal človeštvu takó znamenitih velikih del! Bil je to njen prvi in zadnji ples; spoznala je, da smejo tja ne na zabavo in razvedrilo, ampak na kandidiranje samó — bogatinke.

Tovarišica njena s štiridesetimi tisoči se je zaročila še tisto zimo in skoro potem tudi združila svojo usodo z usodo mestnega trgovca. Imela ja ložo v gledališči, kopala se vso poletno dóbo in si prirejala dragocenih oblek po najnovejšem kroji. Oče njen je imel pred desetimi

leti izloženo vso svojo trgovino v veži stranskih tržaških ulic, in takrat je najstarejša Emilija merila trak in druge malenkosti svojim odjemalcem. V šolo je hodila le štiri ali pet let, ker jo je hotel oče zgodaj naučiti, da je le denar svetá gospodar. Ker so bili za ta uk vsi dovolj nadarjeni, odšli so kàj skoro iz óne veže ter odprli v lepših ulicah majhno prodajalnico, kateri so dodali vsako leto po jedna vrata, in sedaj so imeli že jedno najlepših prodajalnic v mestu! —

Drugega popoldne potem, ko je Ida dolgo časa strmela v noč, sedela je ob očetovi postelji. Bil je danes slabši in ni mogel vstati. Ida ga skrbno izprašuje, kažoč vesel obraz, na katerem le globoka zarez priča o nje skrbéh. Dan je bil hladen, toda jasen, in solnce je sijalo skozi na pol zaprte veternice v spalno sobo umetnikovo.

»Uboga hčerka«, deje bolnik po dolgem molku, »le zate me bolí srcé —«

»Oh, papá, kaj li govoriš! Lahko si že kàj zaslužim, če bi bilo treba; pústi take misli!«

»In ti ne misliš nikdar, Ida, ne srdiš se nikdar na očeta, ki ti ne more dati prijetnejšega življenja?«

Ona ga solznih očij poljubi na belo brado.

»Glej, kakovo gubo imaš tu-le na čelu, in vender praviš, da ne misliš nikdar! Če bi ne imela mene, starega, bolnega očeta, bilo bi ti morda bolje z vzgojo in tvojo izobraženostjo . . .«

»Ne besede več, papá, ako me nečeš razžaliti«, pravi ona s tresočimi ustni in tresočim glasom.

Oba pomolčita nekaj časa, in slišati ni drugega nego jednako-merno tikanje stenske ure in bolnikovo počasno dihanje. Zdajci pridrdrá voz in se ustavi. Pripeljala se je Idina debeluhasta tovarišica, ki je po poroki še bolj otolstela. Težko sopeč, pripovedovala je Idi po stopnicah:

»Nocoj je v gledališči predstava na korist prvi igralki — saj veš, kakó jo hvalijo — gledališče bode izvestno lepo polno, zato bi rada oblekla novo obleko od moárja in dela nase briljante, ki mi jih je zadnjič podaril moj mož — oh, ti jih še nisi videla — krasni so! No, vidiš, mojega možá ni tu, mojih prijateljic ima vsaka svojo ložo, jaz pa nimam nobene, ki bi me spremljala. Pojdi ti z menoj, videla bodeš, kakov blesk bode nocoj.«

»Ne morem, papá je bolan.«

»Vidiš, poskrbela sem tudi za to. Spodaj na vozu še sedi moja stara Katarina, ki mu postreže to noč; jutri zgodaj pa se vrneš.«

»Kaj bodo predstavljal?«

»Ne vem — počakaj . . . ‚Očetovo hišo‘ Sudermannovo!«

»Dobro«, deje Ida, »grem. Počakaj samó, da povem očetu in vidim, kaj poreče.«

»Pojdi, Ida«, pravi bolnik z žalnim nasmehom, »dolžni smo jim veliko . . . Tukaj v tej hiši smo tujci in morda nas trpé samó še do poletja.«

Objokanih očij pové Ida Emiliji, da jo spremi. Odvede jo v obedno sobo ter gré, da obleče svojo večno temnoplavo obleko; nató naročí stari ženi, česar je treba, posloví se od očeta genljivo, kakor bi bilo za vedno, in zdrdrá s tovarišico proti mestu.

III.

Kdor gré v gledališče samó zaradi predstave ter ima ob ónih besedah, ki se govoré na odru, srcé in misli, ta je mučenik, če je poleg njega kdo, ki ga nadleguje z vsakdanjimi pogovori in opazkami. Takó se je godilo Idi.

»Ali vidiš óno v črni svilnati obleki, rumeno obšiti? To je soproga doktorja B., ki se je dobrikal meni. — Kateri briljanti so večji in se bolj leskečejo, moji ali óni gospé Minazzijeve? — Ona temno-rdeča obleka je videti takó draga, pa je le po jeden goldinar in dvajset krajcarjev . . .

Tam na odru pa je govoril polkovnik, da nečimernost razjeda človeštvo do kostí; desna roka se mu neprestano trese od dné, ko je težko zbolel, ker mu je ušla prvorojenka.

»Kakó je podoben mojemu očetu!« misli si Ida, ne odgovarjajoč svoji tovarišici.

Odškodovala jo je zató med dejanji. Nenavadno zgovorna je pograjala opravo te in óne ter dejala, da je njena (Emilijina) oprava najukusnejša, najlepša, da so njeni briljanti največji in da ji gotovo zavida marsikatera. Hitela je hvaliti in pripovedovati o vsem, o čemer je mislila, da bi jo potem izpraševala.

»Naučila sem se laskati in hliniti«, mislila je sama v sebi; »ali kaj morem za to, če svet hoče takó in ni moči izhajati drugače?«

»Kaj je usoda gospodskih deklet v teh malih mestih? V kotu čepeti in plesti nogavice in čakati, da pride milostno ponjo — rešitelj mož, a če ga ni, hirati, veneti trpeti moralno in telesno v skrbéh za bodočnost.« Takó nekamo je govorila Magda, vrnivši se domov kot imenitna in bogata pevka.

Te besede so segle Idi v dno srcá, da je rekla nehoté polglasno: »Zame, kakor nalašč zame!« Pripovedovanje Magdino o prošlosti in

o otroku jo je vznemirilo še bolj, da je odšla iz gledališča vsa razvnetá in da je spala prav malo in nemirno.

D drugega dné je vstala z odločno mislijo: »Ako se zgodi, česar se mi je bati vsak dan, tedaj, oh, tedaj naprosim, da me vzamejo med igralke . . .«

Od tega večera so jo naudajali novi upi. Priskrbela si je nekaj najnovejših dram in se tam v zadnji sobi vadila in glasno govorila kadar je oče za nekaj časa zadremal.

Zapomnila si je osobito »óne« besede Magdine in patos, s katerim jih je govorila; ponavljala jih je vedno po stopnicah, na postelji, pri delu, vedno, vedno. V takih mislih ni niti zapazila, kakó ji je oče od dné do dné slabši in kakó ni daleč óna usodna ura, ko ostane sama brez sorodnikov, brez prijateljev, brez imetja . . . Govoril je čimdalje menj, in od vseh mnogih nekdanjih prijateljev sta se ga spominjala le dva ter prihajala od časa do časa.

Bilo je meglenega dné. Ida je sedela pri oknu v sobi očetovi in mislila. Vzdrami jo nenavadno krepak očetov klic:

»Pojdi sèm, Ida«, pravi ji, »in obetaj mi, da ostaneš vedno poštena, in da nikdar proseč ne iztegneš roke.«

Razumela je takoj, da mu to ni šinilo v glavo šele sedaj, nego, da je samó zaključek dolgega mučnega razmišljanja; vender je dejala, skrivajoč bol, katero so ji zadele te besede:

»Oh, papá, kakó čudno govoriš časih!«

»Ne, prisezi in zapomni si, da si prisegla umirajočemu očetu.« —

Teden dnij je bil trpel hude telesne in tudi duševne bolečine, poslednje le zaradi hčere, in videti je bilo, kakor bi ne mogel umreti zaradi nje. Sedaj pa je umolknil, kakor da so ga minile vse bolečine, in Ida je morala gledati, kakó mu je hiral duh bolj in bolj vsak dan, vsako uro.

Nekega dné sta bila ónadva prijatelja pri njem; Ide ni bilo v sobi.

»Vem, da želiš Ida, naj bi poskrbel tudi za dušo, a ne upa si zreči te želje, češ, da me ne vznemiri. Preskrbita vidva . . . Takó čudno mi je, ko se mi v nočéh brez spanja prikaže óna moja slika o sodbi — saj vesta, na pariški razstavi je bila — in tedaj si mislim: ,Kaj, ko bi bilo res, kar so me učili dečka, kar pa sem potem pozabil — — ,tam' je vse neizvestno, temno« . . .

Ko sta prijatelja opravila tudi to, ostal je bolnik miren, tih in ležal kakor teló brez duše; saj ni čutil več nì bolečin nì videl njenih

solzâ! Ni ga več skrbela njena bodočnost; gledal je v praznoto, kakor bi videl tam kaj znamenitnejšega in kakor bi bilo, kar je okrog njega, le malenkostno, neznatno . . .

Ko sta bili kesneje obe prijateljski rodbini z Ido ob njega postelji, obrnil se je z njih pomočjo težko proti steni in izdihnil.

(Konec prihodnjíč.)

K petemu sešitku Wolfovega slovarja.

Izpeljâvanje: Matakovič 2.76 iz peldi samo nekojih ne more se včiniti *izpeljâvanje* na vse. — *izpeljivati*: Gašparoti 1.972 kaj *izpeljiva* iz rimskih igrih ludis Quinquatriis zvane. — *izpisâvanje*: Zagrebec 1.274 si glave teru vu *izpisavanju* vekovečnosti. — ad izplakati: Zagrebec 2.107 krvavemi suzami vredne su tvoje nesreče *izplakane* biti. — *izprâvdati* durch Processieren gewinnen. Habd. ad. 395 začé se pravdum groziti lajharu. On se pak ništar ne prestraši, nego mu batrivo odgovori: pravdaj me i kaj *izpravdaš*, naj ti bude. — *izrečljiv* adj.: Gašp. 1.959 Fulbertu tvojemu jezika pentavost izvračila jesi, mene tulikaj na hvalu tvoju *izrečljivoga* vučini i razbornoga. — *izritati*: Habd. ad. 775 oštarijaš doteče na pomoč žene i obodva stanovnika vun na vulicu *izritahu*, (morebiti je tiskarska zmota za iztirahu ali izrivahu). — Vzgleđi za *izsmrcati*: Habd. ad. 592 kurvarija izpije i *izsmrče* iz tela vsu skoro naturalsku vlagu. 771 kaj pri nje čuti penezec . . . od nje kot pijavka *izsmrče*. 738 vse preštimanje blišnjega *izsmrču*. — *iztenčati*, kaj tanko narediti: Habd. ad. 371 s kulikem trdom svoje krhko platno, svoje mlahave mrežice tke pavuk! kuliko krat obhaja, s kulikum meštrijum spušča se na svojem končecu, da ga na drugu stranu primekne! Kak se vsega *iztenča*, da skoro čreva iz sebe izhiti! — *iztolnáčiti*: Zagr. 1.218 njegove hudobe isto sveto pismo ne more *iztolnáčiti*. — *iztígniti* iztrgnem = iztrgati: Habd. ad. 471 težko je iz kanjuhoveh nohtov pticu ku zgrabi osloboditi, skoro je teže iz ščepcev skupoga človeka, kaj je jenkrat zgrabil, *iztrgnuti*; takó velikokrat zraven *istrči*. — *izvâdanje* die Ausförschung: Kocijančič filot. 4.58 ni potrebno činiti ovo *izvedanja* z nepokojnostjum (o izpraševanji vestí). — *izvísiti* izvísim erhöhen erheben, to je glagol, ki se v kajkavskih knjigah pogosto čita za književno hrvaški uzvisiti: Habd. mar. 464 vidimo svetu katoličansku veru poteptanu, tursku i jeretičansku *izvišenu*. Matakovič 2.83 bog je njega . . .

— »Sedaj pa še ti skusi, kako je, kadar materi vzemo otroka!« je kljubovaje izustila v svoji priproščini.

In glej, sedaj se je usmilijo nebesa!

Župan je sporočil dogodbico, ki je razburila vse vernike, svojim predstojnikom; prišla je celo do cesarskega dvora, in — cesar sam je vrnil ubogi ženici sina.

S i r o t a.

Spisala Márica.

(Konec.)

IV.

da je prodala vse pohišje in šla k prijateljski rodbini Donatovi v mesto, da si tam preskrbi primerne posla.

Dasi so bili ž njo vsi prav ljubeznjivi, zdelo se ji je vender, da jo zbada vsaki grižljaj kruha, in bilo ji je neizrečno hudó, da mora živeti ob njih dobroti, dasi je dobro vedela, koliko je storil njen oče nekdanj zanje.

Imeli so hčer njene starosti, in kot mali deklici sta bili nerazdružni prijateljici. Radi neke otročje malenkosti sta se bili sprli, in pozabiti si nista mogli nikdar ter si ostali druga drugi tuji, hladni. Sedaj je pri Donatovi Luciji prevladalo sočutje, in bili sta si zopet dobri. Ida ni omenila nikomur svojega namena, ki ji je rojil še vedno po glavi; čakala je le prave prilike, da se pokaže ravnatelju dramatiške družbe.

»Via nuova, št. 24. III. nadstropje,« je ponavljala sama pri sebi, hodeč iz ulice v ulico. Naposled je tu: glej ta hiša je, in ona je že v veži.

Prekrižala se je nehote, prestopivši prag, in na stopnicah pred vrati, nad katerimi je bil pribit list z usodnim imenom, prekrižala se je trikrat in ponavljala nagovor, katerega si je bila napravila zanj.

Zvoni; grlo ji je suho, noge se ji šibe. Čuje korake — klak! in pred njo stoji debeluhasta dekla.

— »Gospod Tivi?«

— »Je doma, prosim, vstopite!«

Vse je šlo tako naglo, da je stala kar na mah v majhni sobi sprejemnici pred srednje starim, resnim gospodom.

Pové mu namen svojega pohoda, toda s težka, besede ji zastajajo, nekatere govori med zobmi, kakor bi ne znala jezika, nekatere pa ji kar nečejo iz ust.

Da bi vsaj govoril tudi on kaj, prikimal ali odkimal z glavo! Toda ne, nič! Stoji kakor kip, prav kakor je stal kot »pastor« v »Očetovi hiši«, misli si Ida.

»Kje in s kom ste sodelovali doslej?« vpraša jo naposled.

»Nikjer še, mislim šele nastopiti.«

Zasmejal se je kratko, suho ter jo vprašal, koliko let ima.

»Jednoindvajset.«

»Prepozno je, imamo jih mnogo, ki so že izvežbane in se ponujajo, nikar, da bi se mučili z začetnicami; da mi oprostite, prosim; nemogoče, nemogoče!«

Čutila je, kako ji je kri mahoma izginila iz obraza in zopet udarila vanj; poklonila se je in odšla.

Dr drugega dne je dala natisniti v najbolj razširjenem časniku oglasek, da poučuje klavir in francoščino. Odslej je bila kakor v mrzlici; stala je pri oknu in gledala, kedo bo neki zašel v vežo. Kadar je zvonec pozvonil, skočila je sama odpirat, šepetaje si po hodniku: »Gotovo lekcija, gotovo!«

Revica ni vedela, da nje nihče ne pozna, da imajo že v vsaki rodbini učiteljico ali prijateljico ali znanko, priporočeno po drugi prijateljski družini.

Ponudili sta se ji v štirinajstih dnevih samo dve lekciji po pet goldinarjev na mesec, druge ni bilo nobene od nikoder. Njej pa je vedno vest očitala, da je v tej rodbini odveč, da je vsiljenka.

Sicer pa je bila njena prijateljica Lucija glede bodočnosti v istih razmerah kakor ona; nje oče je imel res dobro stalno službo, in tako je rodbina živela jako dobro.

Donatovi, osobito mati, so si prizadevali na vse kriplje, da bi ujeli svoji Luciji dobrega moža, ali to ni bilo prelahko; Lucija je bila nekamo možka, odurna, in njen obraz, dasi je imel pravilne poteze, ni ugajal, in ni se mu moglo reči, da je lep. Imela je okrog ustnic in v očeh nekaj, kar je odbijalo.

Sprejemali so enkrat na teden ob torkih zvečer in vabili razne mladeniče, katerih je pa kmalu zopet nestalo. Kajti večeri pri Donatovih so bili podobni vsem drugim in često prav dolgočasni. Stari so kvartali in opravljali, mlajši so pa zbijali šale z Lucijo ter tek-

movali v duhovitosti ali jo spremljali z vijolino, ko je igrala na klavirju. Najbolj so se pa Donatovi laskali mlademu literatu, ki sicer ni imel še sijajne karjere; a bilo se je nadejati, da se skoro popne visoko, Lucija pa še lahko čaka.

Še predno je prišla Ida k Donatovim, je bil tisti mladenič nekaterekrat na onih večerih; odkar pa je tam videl Ido, prišel je vsaki teden redno med prvimi. Donatovi z Lucijo vred so bili že veseli in so zapazili vsaki poklon, katerega je napravil njih hčeri, a njegovih žarečih pogledov, obrnjenih v Ido menda niso zapazili niti njegove oduševljenosti za njen prirojeni umetniški čut. Tako sta Lucija in Ida vselej stežka pričakovali torka, ne da bi to povedali druga drugi, in ker sta bili istega dne obe bolj nervozni, obe neučakalni, nista zapazili tega druga o drugi.

Lucija se je oblačila svetlo, ker ji je bolj pristojalo, a zavrgla je po dve, tri bluze, predno je oblekla prava; Ida pa je svojo priprosto črno čedila kolikor se je dalo, da bi bila lepša. Po onih večerih ni mogla nobena brzo zaspati, dasi sta skrivali druga drugi svojo nestrpnost, Lucija premišljujoč razne laskave besede, ki ji je povedal »on«, Ida pa goreče poglede in stisek njegove roke pri odhodu.

Med tednom pa je Ida opravljala svoji dve lekciji, družih ni bilo, in hodila z Lucijo na posete, kjer je pripovedovala, da poučuje francoščino in klavir.

Tako je prešlo nekaj mesecev, in ves ta čas se je Ida mučila z mislijo, da tam ne more in ne more ostati.

Bil je zopet torek. Lucija se je pripravljala za novo sonato, Ida pa za Mendelssohnovo zbirko pesnij.

Prišli so navadni ljudje; kakor po navadi, so igrali, govorili in se šalili ter ob navadni uri zaprosili, da se muzicira.

Burno odobravanje je veljalo novi sonati, nato pa je Ida pela s pravim čutom in jako krasno Mendelssohnovo »Auf Flügeln des Gesanges«. Čestitanje in pohvala ji je donela od vseh strani, na zadnje stopi še »on« k nji, kakor bi šele njegova hvala dopolnila mero.

Stisne ji krepko njeno roko in jo drži tako dolgo, da se ona zavé, da ima v rokah popir.

Nasmehne se ljubeznjivo vsem, segne po robec v žep, kjer je na onega mestu izginil listič. Slišala in videla je zdaj le »njega«.

»Saj sem vedno dejala,« mislila je v srcu, »da je ta tisti »on«, o katerem sem sanjarila tolikokrat, in še v samostanu predstavljala sem si ga le tacega. —

Porabila je priliko glasne občne razprave, v katero je s fino pre-mišljenostjo vse zavedel »on«, ter je stopila v svojo sobo, da vidi, da čita.

Bilo je kratko, a strastno pismo, v katerem jo prosi, naj ostavi ono hišo, naj gre kamorkoli, samo proč od tam, kjer se on mora kazati drugačnega, nego je, kjer mora skrivati svojo ljubezen, svoja čustva do nje. Poljubljala je in poljubljala oni listič, šepetaje:

»Vse, vse storim zate, ker ti si jedino ljubljeni, goreče ljubljeni mož.«

In povedala mu je to z nasmehom, s pogledom s stiskom roke svoje.

Predno je zaspala — in zaspala ni dolgo — mislila je le nanj in vedno podila od sebe mamilne Magdine besede v »Očetovi hiši«: nimajo moči, poguma, da bi ostavile svoj dom, svoje sorodnike in prijatelje ter bežale na prsih ljubljenega moža; le ko je videla pred sabo oni blede obraz s srebrno brado, ki je zahteval, da mu priseže, tedaj izginila je tudi slaba misel.

Med dnevom ga je morala zabiti ter mučiti se z mislijo, kako bi šla, in kam bi šla od tam, ne radi njega, a radi njih, katerim je odveč; upala je še vedno, da dobi dovolj lekcij.

Prišel je zopet torek. Že pri vstopu ji je stisnil »literat« v roko nekov papir, ki ji ni dal miru, dokler ni šla in ga prečitala.

»Pridite jutri popoldne ob štirih k Sv. Andreju, čakal Vas bodem v srednjem drevoredu; govoriti moram z Vami nemudoma.« —

Sprehajališče, tako živahno ob nedeljah popoldne po zimi, bilo je v poletni popoldanski vročini pusto, prazno. Morje je bilo mirno, čisto kot steklo, drevje v bujnem zelenju. V črni, žalni obleki se je bližala počasi in tresoč se naznačeni aleji. Pod nizkim širokim drevesom, ki je pripogibalo svoje veje skoro do tal, je stala vabljiva klop; spredaj je bila živa meja, ovijajoča se okrog križem nastavljenih palic, zadaj pa višje, mogočno drevje. Ko jo ugleda, vstane in ji gre naproti nekaj korakov. Stisne ji roko in ji reče:

»Hvala ti, Ida, da si prišla; vedel sem, da prideš, izvestno prideš! — Ni-li čarobno vabljivo tu-le, reci!« — Prikimala je z glavo ter šla ž njim do one klopice; tam jo on objame, pritisne na prsi in zapre njena usta, ki so hotela govoriti; tresoč se iznenadenja in sreče, je sprejela dolg vroč poljub, brez upora, brez moči, brez vračanja. Poljublja ji lase, obraz, vrat in zopet ustnice, burno viharo, dokler ga ne vzbude bližajoči se koraki. Nema, z na pol zaprtimi očmi, je sedela tam, ne misleč ničesar, ne misleč ni na to, kako dolgo si je želela tega trenutka, teh poljubov, ne čuteč skoro sreče svoje.

»Kedaj pa misliš proč od tam?« vpraša jo on.

»Sedaj ne morem, nimam še ničesar, sirota sem; čakaj, da pojdem kam za odgojiteljico ali kaj tacega.«

»Vedi, meni je takó težko zahajati tja, oni ljudje...«

»So dobri ljudje,« konča ona.

»Vem, pa vender... in ker ni bilo več slišati nikogar, zadušil je svoje besede na njenih ustnicah, katere mu je prepustila brez upornosti. —

S tem ali onim izgovorom sta sešla še večkrat; on ji ni govoril nikdar o sebi, pač pa vpraševal njo po vsem; ni ji pravil o ljubezni, čemu tudi? Objemi in poljubi so govorili dovolj. Vendar ni sanjala Ida pred spanjem več tako rada; mučila jo je nekaka negotovost, bojazen, sum o ljubljeni osebi.

V.

V Trstu je več agencij, kjer se zglašajo oni, ki žele kakove službe. Ida je bila z Lucijo pri vseh. Ko se je ponudila najprej za guvernanto, vprašali so jo takoj po učiteljskem spričevalu, in ko je rekla, da tega nima, tedaj je odkimal uradnik samo z glavo.

»Prosim tedaj za bono; znam več jezikov.«

»Dosti se jih je že oglasilo; no, če imate izpita za otroški vrtec, potem vas še zapišem, dasi bo težko kaj; imate-li?«

»Nimam.«

»Kar tako, draga moja, na besedo ni možno.«

Pri drugem je vplačala goldinar ter prosila, naj jo zapiše tako brez spričeval za katero si bodi službo; toda minilo je več tednov, ne da bi jo bili pozvali. Med tem je pa trpela, kakor more le trpeti ponosna občutna ženska; hodila je zamišljena, preslišavala vprašanja in na klice domačih zdrizala se, kakor človek, ki ga nagloma vzdramimo iz sna.

Tudi na ljubljenca svojega ni utegnila misliti mnogo pri tolikih skrbih, ki so ji razjedale dušo; samo kadar ga je srečala po lekciji po dvakrat na teden, izginile so ji za kratek čas one črne misli in skrbi; ob torkih pa je morala biti jako previdna, ker sta gospa Donatova in Lucija že prav izvestno slutili nekaj.

Bila je nedelja, in Lucija samo v svoji in prijateljčini sobi. Pospravljala je svoje predale, potem pa šla k mizi ter vzela malo Idino knjigo za poezije. Odpre jo baš tam, kjer je bil poslednji »literatov« list. Kri ji šine v glavo, skoči kvišku ter steče, vsa iz sebe, v materino sobo. Ta je imela opraviti baš s perilom, katero je preštevala, ko pridrvi Lucija v sobo.

»Na, tu glej kakšno kačo trpiš in gojiš v hiši, tisto grdobó umazano!«

Škripala je z zobmi in cepetala z nogami. Mati je kar okamenela; dasi je nekaj slutila, vendar ni mislila, da je stvar že tako daleč.

»Povem ji še danes, da mora iz hiše, saj je bila tako že dovolj nadležna. V tem stopa Ida po stopnicah ter šepeče poluglasno pred-se:

»Nespametna bila bi z mano zveza,
Ki me preganja vedno sreče jeza.«

Tako si šepeče še pred durmi, čakajoč, da ji odpro. Na njen pozdrav ji je odgovoril le gospod Donat in še ta ne kakor navadno.

Odloživši klobuk in rokavice na mizo, vidi ono knjigo odprto in na njej razpravljen list. Vedela je vse. Ko se razpravlja, vstopi Lucija:

»Ali si šla tudi danes na sestanek?« vpraša jo strupeno.

»In če tudi, tebi nisem odgovorna!«

»Pa vsaj mami, ker veš, da se v naši hiši ne bode trpelo kaj tacega!«

»Ne bode treba; zahvalim se še ta teden za gostoljubnost vašo in odidem.«

Kam? — šinilo ji je v glavo — kam?

Vender je povedala, ne da bi kazala, da je vznemirjena, pri obedu vsem, da gre še ta teden.

Prišel je torek in ž njim navadni ljudje k Donatovim, le njega ni bilo, ker je šel v Milan prisostvovat novi svoji drami; tako je rekel Idi.

»Oh, »literata« ni nocoj!« dejala je pomenljivo gospa Donatova.

»In ga tudi ne bode,« dodá neka postarna gospica, ki je pri-našala tja in drugam vse važne in nevažne novice.

»Je-li odšel ka-li?« vpraša Lucija ter pogleda Ido.

»V Milanu se bode predstavljala v tem tednu neka njegova drama; on pa se je poročil s hčerjo onega moža, ki je najbolj uplival, da bode možna predstava. Bogata je neki silno; pa saj veste, v taki karjeri se težko napreduje, če ni denarja.

»Glejte, glejte, zdelo se mi je, da mora kaj imeti ta »literat«, ker ni pogledal nobene vseh teh lepih gospic,« rekla je dvoumno Lucijina stara teta.

»Res je, dandanes se morajo možje kupiti, in katera nima denarja, ne dobi moža.« In tako je vsaka kaj dodala o njem.

Ida je poslušala vse ravnodušno, kakor je bilo videti, ali v srcu in duši ji je razsajal nepopisen vihar; marsikaj ji je postalo sedaj jasno, jasna marsikatera dvoumna beseda njegova.

Legši v postelj, se joče tiho in dolgo, potem pa začne misliti o njegovih sladkih poljubih in objemih ter žareče-tožnih pogledih: vse srečne trenutke preživi v mislih še enkrat; a spomnivši se naposled tiste usodne novice, si pravi jokajoč:

»Bog ve, za koliko ga je »kupila« ona? Podleci podli, ki sami s svojimi močmi ne zmorejo ničesar!«

Donatovi so bili izza tiste novice zopet prijaznejši ž njo, dasi niso ni oni ni ona nikdar več imenovali »literata«; le zvečer je mislila Ida nanj in malo morda tudi Lucija.

Ida je spravljala svoje reči, ker je sklenila, da je tam ne sme več najti nedelja. V vednih skrbeh in neprijetnostih je shujšala tako, da jo je bilo komaj spoznati.

Bil je že četrtek; še dva dni — govorila je sama sebi — še dva, in potem, kam? —

Iskala si je mesta za blagajničarico v kaki prodajalnici; toda nikjer nič, povsod deset za eno mesto, zmožnejših od nje.

Izobrazena je za »dom«, za ženo kacega bogatega ali imenitnega moža; ali o onih dolgih računih, ki so potrebni v prodajalnici, ona ne ve ničesar.

V petek opoldne zbere vso svojo prijaznost in pravi Donatovim pri obedu:

»Sedaj pojdem tja doli v našo nekdanjo hišo h gospe Emiliji; vrnem se nocoj ali jutri.«

»Misliš-li ostati tam? Čemu?« — vpraša jo gospa Donatova.

Čemu, čemu? — vprašuje se tudi sama.

Zamišljeno je stopala sama po samotni poti ob morji. Bilo je zgodaj popoldne, in solnce je pripekalo prav neusmiljeno. Od časa do časa jo je došla kaka okoličanka, idoč iz mesta, ali pa je srečala kmeta ali kmetico hitečo v mesto. Na oči, na vse njene ude ji je legla nekaka trudnost in zajedno neka zaspanost. »Da bi le dospela tjakaj, kjer se pričinja gozd, ki je bil ves nekda naš, počila bi,« tako je govorila sama s seboj; a pot se je vlekla, in šele daleč tam sredi belih skal in puste zemlje je bilo videti gosto drevje temnega gozda.

Postala je prav čisto ravnodušna in še mislila ni, čemu gre sem; pozabila je na svoj »jutri« in »nanj«.

Ko dospé do gozda, obrne se po znanih stezah vanj ter leže med goste smreke na rumeno, suho, redko travo.

»Oh, kako mu dé dobro ta občni veliki svod neba, kdor je brez strehe, brez doma« — pravi si ter se zagleda tja daleč v košček neba; diše vedno bolj polagoma in zaspi. —

Mrak je že legel na zemljo, ko se vzbudí. Urno vstane, hiti iz gozda na cesto in gre proti hiši.

Bila je vsa razsvetljena, in skozi odprta okna je bilo slišati smeh, vik in krik. Mahoma utihne vse, in melodijozen lep, dasi neizšolan glas jame peti neko njej neznano pesen. Ona postane pred oknom ter posluša.

Tako, prav tako, kakor nekdej, je sedaj tu veselo, misli si, toda v vežo ne vstopi.

Pod cesto so ležale ob bregu velike skale, proti njim se spusti in sede na nje.

Na uho ji še doni ona pesen, na to pohvala, zopet smeh in krik. Veličastno morje pred njo je ležalo mično in vabljivo.

»Brez doma, brez prijateljev, sama, vsakomur v nadlego, nikomur v prid — kako naj živim še dalje?« Tam na nebu je migljala že tako prijazno večernica; mislila je, da se ji smehlja.

»Oče, ki me gledaš od tam gori, ti veš, da ne morem več živeti; prisegla sem ti, da ostanem poštena, in da ne stegnem proseč svoje roke, spolnila sem oboje; obljubila ti pa nisem, da, ko ne bodem mogla več živeti . . .«

Končala ni stavka. Morje je zaplusknilo in šumelo še nekaj časa, menda radovoljno in veselo nove žrtve. — Tam gori so pa peli in se veselili, in s hriba doli je donel izpred male krčme hripav glas:

»La più bella cosa al mondo
Maritarsi a suo piacer.«

Ko se je govorilo o tem samomoru v torek zvečer pri Donatovih, dejala je gospa:

»Nesrečna ljubezen!« Saj nihče ni mogel vedeti, koliko je morala trpeti, živeč ob milosti družih — sirota.

